

Varnæs Sogns Kirkeblad

FEBRUAR / MARTS 2022 · 36. ÅRGANG

Udsnit fra altertavlen (ca.1490) med Jesu moder, Maria, som er en del af korsfæstelsesscenen på Golgatha.

INDHOLD

Magtsprog og kendsgerninger	2
Gudstjenesteliste	3
Kyndelmisse og fastelavn i Varnæs Kirke	3
Nyt fra menighedsrådet	4
"Sidste hjælp"	5
Om engle og andre himmelske væsener	6
Mit gravsted – et valg med omveje	8
Vinter på Varnæs kirkegård	9

Magtsprog og kendsgerninger

Vil man klare sig og blive til noget i denne verden, må man følge spillereglerne; man må affinde sig med magtsproget og de behårde kendsgerninger. ”Sådan er virkeligheden”, siger verdensmanden. ”Kan I stikke dén virkelighed?”

”Ja, den virkelighed kan jeg godt stikke”, svarer Vorherre Jesus. ”Dén virkelighed, verden tilbyder, er afstumpet. Dén, der går ind på dens betingelser, ender med selv at blive afstumpet. Derfor må I ikke lade den politiske og økonomiske virkelighed gøre jer til slaver og binde jeres handlekraft. En tilværelse baseret på kolde kendsgerninger er et surrogat og en dårlig erstatning for livet.” Op mod verdens kendsgerninger sætter Vorherre sine kendsgerninger: Vi skal give os hen til livet. Vi skal ofre livet for at få livet. Sådan satte Jesus sit eget liv ind i kærlighed til os. Og han sejrede. For den, der er villig til at miste livet i kærligheden til andre, skal bjærge det.

Når kirken fungerer, som den skal, er det én kendsgerning, den forkynder: At kærligheden besejrer alt! Kærligheden er stærkere end den rå magt. For kærligheden har livet i sig. På en asfalteret parkeringsplads bryder mælkebøtter og følfod gennem asfalten med naturens og livets ret. Livet bøjer sig ikke ærbødigt for det sorte lag af menneskelig magt og død. Livet skubber alt andet til side. For livet fra Gud har en styrke, som denne verden må give efter for.

I en tid, hvor spørgsmål om flygtninge og vacciner deler befolkningen op i ”dem” og ”os”, må vi huske, at uanset hvor uanselig og svag kærligheden er i sin fremtoning, bærer den livets egne kæmpekræfter i sig.

Vi har kirken til at fortælle os, at kærlighed er en alternativ magtfaktor, som vi gør klogt i at regne med. En første forudsætning for kærlighedens sejr er, at vi tror på kærlighedens magt. Derfor taler kirken så meget om tro. Det er ikke tro på hvad som helst, men tro på kærligheden. Gud er kærlighed. Uden kærlighed bliver vi alle viljeløse redskaber i hænderne på den første den bedste undertrykker.

Kærligheden er den alternative magt, verden har brug for. Og Jesus viser os kærligheden i aktivitet: ”Sådan skal I også være”, siger Jesus til sine disciple.

For at vokse i kærlighed, kan vi spørge os selv, når vi får en indskydelse: ”Kommer den fra kærligheden, eller kommer den fra selviskhed, angst eller vrede?” Og hvis din indskydelse ikke bundes i kærlighed, så lad den ligge. Lad være med at handle på den. Lad være at udtrykke den på skrift. Men hvis din tanke eller handling bundes i kærlighed, så gå ud i verden med den.

Sognepræst Sidsel Lyster

Når vi går til alters, modtager vi Jesu legeme og blod, for at hans kærlighed skal vokse i os. Fra nadverbordet sendes vi ud i livet, for at andre – igennem os – kan få del i Guds kærlighed.
Foto af Sten.

Gudstjenester

i Varnæs kirke

FEBRUAR

01. februar kl. 17.00 Stille- og meditationsgudstjeneste.

Præst: Maria Theresia Treschow-Kühl

06. februar kl. 15.30 Sidste s. e. Helligtrekonger. Kyndelmisse. Familiégudstjeneste med lystænding. (Se omtale i bladet)

Præst: Sidsel Lyster

13. februar kl. 9.30. Septuagesima.

Præst: Maria Theresia Treschow-Kühl

20. februar kl. 9.30. Seksagesima.

Præst: Maria Theresia Treschow-Kühl

27. februar kl. 19.30. Fastelavn. Taizé-gudstjeneste (Meditative sange og læsninger. Se omtale i bladet).

Præst: Sidsel Lyster

MARTS

06. marts kl. 10.00. 1. s. i fasten.

Præst: Sidsel Lyster

13. marts kl. 10.00. 2. s. i fasten.

Præst: Sidsel Lyster

20. marts kl. 10.00. 3. s. i fasten.

Præst: Sidsel Lyster

27. marts kl. 11.00. Midfaste.

Præst: Sidsel Lyster

APRIL

03. april kl. 10.00. Mariæ bebudelsesdag.

Præst: Sidsel Lyster

Efter gudstjenesten genplanter vi "Junker Vigges løn" Konfirmandforældremøde i kirken efter gudstjenesten.

I forbindelse med at vi af sikkerhedsmæssige årsager var nødsaget til at fælde den gamle Løn ved østgavlen af kirken, blev der sikret nogle gode skud, og et af disse er nu klar til at komme i jorden.

Det sker ved en lille "højtidelighed", hvor de tilstedeværende kan høre en ultrakort udgave af fortællingen om Junker Vigge.

Kyndelmisse og fastelavn i Varnæs Kirke

Den 6. februar 2022 holder Varnæs Kirke familiégudstjeneste. Alle er velkomne. Kl. 15.30, når det mørkner, bærer børnehavebørnene lys ind og synger.

Efter gudstjenesten inviteres alle på fastelavnsboller og kakao i kirkens sideskib.

Den 27. februar kl. 19.30 holder vi Taizé-andagt ved Varnæs' og Havnbjerg Kirkes dygtige organister Anne-Mette Karstoft og Christiane Wattenberg. Det er en højmesse og lysgudstjeneste med et særligt, meditative præg.

Taizé er et kristent fællesskab i Sydfrankrig, som har eksisteret siden 1940. Over 100.000 unge fra hele verden valfarter dertil hvert år. Vi er mange, også oppe i årene, som har været i Taizé som unge. Og andre, som bare har hørt om det, og godt kunne tænke sig at prøve den meget æstetiske og meditative gudstjenesteform med smukke flerstemmige sange, bøn, læsninger og stilhed.

Hvis nogen har lyst til at spille et musikinstrument eller på forhånd indøve en andenstemme til de ca. fire Taizé-sange, vil vi gerne høre fra jer. I er velkomne til at ringe eller sende en mail til sognepræst Sidsel Lyster eller organist Anne-Mette Karstoft.

Vi indøver sangene under gudstjenesten. De er hurtige at lære, inviterer til bøn og eftertanke og kan teologisk rumme mennesker med forskellig kirkelig baggrund.

Fortsættes på næste side...

Vi har også meditations-andagter ved Maria Theresia Treschow-Kühl (se gudstjenestelisten). Men Taizé er en mere musikbaseret andagtsform. Nyd det smukke, stearinlysplyste kirkerum og de dejlige og intense sange, som bliver repeteret, igen

og igen, indtil sangen ebber ud i stilhed. Efter gudstjenesten samles vi til et glas vin eller druesaft i våbenhuset.

Sidsel Lyster

Nyt fra menighedsrådet

Vi kom godt igennem jul og nytår. Der var desværre ikke så mange til vores julegudstjenester, men vi forstår bekymringen for at blive smittet og bære den videre.

Vi håber meget, vi næste år har det anderledes, og at de gamle traditioner med at komme i kirke i julen vil blive genoptaget af de fleste.

Else er på nuværende tidspunkt forhåbentlig blevet opereret, og hun vil derfor ikke være at se i kirken i en periode. Kasper kommer til at varetage nogle af gudstjenesterne, og der vil derfor være hverdage, hvor han har fri og derfor ikke vil være nogen på kirkegården. Er der spørgsmål, der er vigtige at få svar på, kan I kontakte Sten Kruse eller Rolf Thiesen.

Vi er begyndt søgningen efter en vikar, som kan hjælpe Kasper, indtil Else er klar igen.

Som reglerne foreskriver lavede vi en konstituering ved indgangen til det nye kirkeår. Det medførte, at Sten Kruse overtog posten som næstformand fra Viggja Anderson, som i stedet blev sekretær, men da Viggja Anderson efterfølgende har meddelt os, at hun ønsker at udtræde af menig-

hedsrådet, skal vi indkalde 1. suppleanten, som var Marianne Newe. Hun er rejst fra sognet og kan derfor ikke indtræde i menighedsrådet.

Rolf Thiesen er som 2. suppleant derfor medlem fremover, og han fortsætter samtidig som kirkeværge. Aase overtager sekretæropgaven, og Sten fortsætter som kasserer.

Godt nyt -. Arealkravene i kirkerne er ikke længere aktuelle, men vi vil løbende sørge for, at vi overholder regler og anbefalinger.

Processen med at få rettet op på indeklimaet i præstegården kører stadig. Vi afsatte en periode, hvor der skulle iværksettes forskellige ting, herunder bl.a. en øget opvarmning med de eksisterende brændeovne og aktivering af ventilationsanlægget. Herefter skal der foretages en ny måling, så vi kan se om det ser bedre ud nu f.eks. med hensyn til skimmel svamp. Det er vi klar til nu, og vi er spændte på resultatet.

Vi ønsker alle et godt forår.

*På menighedsrådets vegne.
Anne Marie*

”Sidstehjælp”

Som sygeplejerske er man selvfølgelig fortrolig med begrebet “førstehjælp” - det er noget af det første, man lærer på studiet. Alle i DK kender begrebet “førstehjælp”, og mange har taget kurser, så de kan udføre førstehjælp, og heldigvis for det.

Georg Bollig er forskningsansvarlig overlæge på Sygehus Sønderjylland, samt specialansvarlig overlæge i det palliative team samt afsnit for lindrende behandling i Sønderborg og Hospice i Haderslev. Georg Bollig har opfundet begrebet ”sidstehjælp”. Han har sammen med præst Ingeborg Kastberg, socialrådgiver Sigrun Frank og sygeplejerske Kirsten Helene Bachmann skrevet bogen “Sidstehjælp - Omsorg ved livets afslutning”.

Georg Bollig mener, at ”sidstehjælp” er lige så vigtig som førstehjælp. Mange lærer førstehjælp, men langt fra alle får brug for det. Alle vil derimod komme til at opleve at skulle miste. Han siger: “Når livets sidste fase er nået, ønsker mange mennesker at dø i eget hjem”. Undersøgelser viser, at mere end halvdelen ønsker at dø i eget hjem, men det er kun de færreste, det er muligt for. Bollig ønsker at yde pårørende hjælp, så de er rustet og ved, hvad de skal gøre, når de er overvældet, hjælpeløse og bange i samværet med den døende.

Georg Bollig har udviklet et onlinekursus om ”sidstehjælp”. Kurset guider pårørende i, hvordan man plejer et døende menneske, og får taget fat på nødvendige samtaler og sagt farvel. Pårørende er ofte gennem et belastende forløb, hvor de - samtidig med plejen - skal bearbejde sorgen over, at de skal miste.

Som hjemmesygeplejerske er vi ofte medvirkende i pleje af døende i eget hjem. Vor vigtigste opgave er at lindre den døende fysisk, psykisk, socialt og åndeligt, samt være en støtte for pårørende. Vi oplever, hvor belastede pårørende er i disse forløb, og hvor magtesløse de kan føle sig. Vi ser, ikke sjældent, at pårørende på trods af hjælp i hjemmet fra hjemmehjælpere, “Det palliative team” og hjemmesygeplejersker, må give op, og den døende derfor ikke dør i eget hjem.

Et kursus i ”sidstehjælp” er mere end velkomment, det kan være medvirkende til at flere får ønsket om at dø i eget hjem opfyldt.

Er man interesseret i ”sidstehjælp”, kan man læse bogen “Sidstehjælp” og/eller deltage i et kursus. Der er flere udbydere af kursus i ”sidstehjælp”, deriblandt Foreningen Palliativ indsats. Det er dog baseret på frivillig indsats og er ikke struktureret. Jeg har talt med Katrin Søderberg, som er forskningssekretær i forskergruppen Sygehus Sønderjylland. Er man som menig borger interesseret i at deltage i et kursus, kan man henvende sig til hende på mail: KSO@rsyd.dk

Lilly Jørgensen

Om engle og andre himmelske væsener

Engle, dæmoner og andre himmelske væsener har altid været genstand for opmærksomhed. I dette indlæg sættes fokus på engle.

Begrebet engle kan ses i et kulturhistorisk lys med udgangspunkt i tekster fra Bibelen og middelalderens kalkmalerier. Desuden vil jeg komme ind på, om troen på engle er noget, som vi mennesker i dag kan forholde os til. Hvad betyder engle for os? Hvordan forestiller vi os engle ser ud? Er det en sød og rar, tykmavet, lille barokengel? Eller er det et abstrakt fænomen?

Ordet "engel" stammer fra det græske ord "angelos" og betyder "budbringer" eller "sendebud". I den græske mytologi var det guden Hermes, som var gudernes sendebud. Hermes blev i antikken ofte afbilledet med bevingede støvler og vinger på sit hovedtøj. I den jødiske og kristne sammenhæng optræder englene også som bevingede væsener i mange forskellige situationer og med forskellige formål. Nogle

engle er budbringere, andre er vagtposter. Nogle ligner mennesker, og andre er frygtindgydende og skræmmende. I alt omtales ca. 300 gange engle i teksterne i Bibelen.

Det var ærkeenglen Gabriel, som bragte Jomfru Maria budskabet om, at hun skulle blive frugtsommelig og føde Guds søn (Lukas kap.1, 26-38). Det var en himmelskare af engle, som bragte budskabet om Jesu fødsel til hyrderne på marken, og det var engle, som svævede op og ned på stigen og skabte forbindelsen mellem den sovende Jacob og Gud i himlen (1.Mosebog 28,13-15). Alle tre eksempler er stærke beretninger om de guddommelige kræfters forbindelse og kontakt til jorden. Det er som om himmelen nærmest åbner sig, når englene træder i karakter og skaber en lysende bro mellem himmel og jord.

Der er i bibelsk forstand tale om flere forskellige slags engle. De mest kendte engle kaldes i Det gamle Testamente keruber og serafer. Keruberne beskrives i

Ærkeenglen Michael. Kalkmaleri fra Højby kirke (Odsherred ca. 1100)

Ezekiels bog som engle med vinger og fire ansigter, og seraferner er seksvingede. Den engel, der bringer budskabet om Johannes Døberens og Jesu fødsel, er ærkeenglen Gabriel. Han optræder også i Daniels bog. Det berettes her, at englen Gabriel står for Guds ansigt og er i Guds tjeneste, og hans ansigt "strålede som lynet" (Daniels bog kap 9,15).

I danske kalkmalerier fra middelalderen kan man finde mange forskellige billedlige udtryk for engle. Man tog det ikke så nøje med, hvordan man fik udført det kunstneriske, så på mange måder kan man godt sammenligne billederne med nutidens tegneserier. Men de fortæller historie. Som modsætning til engle-hierakiet, som efterhånden omfattede et hav af forskellige engle opdelt i forskellige grupper, kom "den faldne engel", Djævelens dæmon, til at spille en stor rolle som englenes modstander. I den jødiske og kristne tradition var en gruppe himmelske væsener blevet udstødt fra Himmelen af Gud. I middelalderen troede man, at disse dæmoner kunne besætte mennesket, og det ville i sidste ende betyde pinsler og skærsild i Dødsriget. Her optræder ærkeenglen Michael i en helt særlig rolle som kriger og beskytter af

gode menneskesjæle. Det var Michael, der oprindeligt havde kastet Djævelen ud af Himmelen, og mange kalkmalerier af denne imponerende engel viser, at ærkeenglen Michael havde en meget høj status som sjælefrelser i middelalderen. For bønder og helt almindelige mennesker i den mørke middelalder spillede englene en aktiv rolle som beskyttere.

I vore dage er den beskyttende engel blevet det vi kalder en "skytsengel". Det bygger på en tro på, at en engel beskytter det enkelte menneske mod ulykker og ondskab. Ordet "skytsengel" findes ikke i Bibelen, men er et udtryk for folketro. I dag er der opstået en hel industri med fremstilling og salg af smykker, som symboliserer kærlighed, omsorg og beskyttelse. Det hævdes at man kan kommunikere telepatiske med sin engel (tankeoverføring). Det er op til det enkelte menneske om at finde sandhedsværdien, men man hører ikke så sjældent mennesker sige: "Jeg tror, det var en engel, der holdt hånden over mig". I H. C. Andersens eventyr møder man ofte engle, som efter døden fører menneskets sjæl til Gud. Et eksempel er "Den lille pige med Svovlstikkerne".

I juletiden vrirler det med engle: Vi pynter med engle til jul, vi klipper ud og tegner engle i alle mulige forskellige versioner. Vi synger om engle i mange af vores julesalmer. Børn har ikke svært ved at forestille sig engle og heller ikke at tro på deres eksistens. Det vil jeg komme nærmere ind på i næste udgave af kirkebladet. Håber også her at kunne bringe et interview med Birthe Møller om troen på engle og nogle af de spørgsmål, jeg indledningsvis stillede, og som der muligvis ikke er et endegyldigt svar på.

Ann Nissen/ december 2021

Mit gravsted – et valg med omveje

Foto: Ann Nissen

Menneskets liv er som græsset, det blomstrer som markens blomster, når vinden blæser over det, er det der ikke mere (Sl 103,15)

Da jeg var barn, gik jeg ofte tur med min mor på Mariekirkens kirkegård i Sønderborg, hvor vi besøgte min farfars og farmors gravsted. I mange år beholdt mine forældre gravstedet, fordi de selv ville begraves der, men på et tidspunkt ombestemte de sig – de ville ikke kistebegraves, men kremes, og gravstedet blev nedlagt.

I mange år tænkte jeg ikke meget over, hvor jeg selv skulle finde mit sidste hvilested. Vi flyttede flere gange, men da vi kom til Varnæs, var jeg overbevist om, at det var her, jeg skulle begraves – jeg følte mig hjemme. Jeg ønskede at blive kistebegravet, men gravstedet skulle kræve mindst mulig pasning – ingen af vores børn bor i nærheden, så der ville ikke komme mange besøgende.

Jeg fik på et tidspunkt, som formand for menighedsrådet en forespørgsel, om det

var muligt at oprette gravsteder til kistebegravelser i plæne. Det så jeg som en ideel begravelsesform, hvis man ikke ønskede at blive brændt, og der blev oprettet seks gravsteder til kistebegravelse i plæne på Varnæs kirkegård.

Skæbnen ville imidlertid at vi i 2018 flyttede til Sønderbæk i Randers kommune – og her kunne jeg slet ikke se mig ligge på kirkegården, selv om mine datter og hendes familie bor her. Man er vel sønderjyde, uanset om man er levende eller død. Løsningen blev et familiegravsted på Bov kirkegård. Min mormor og morfar, onkel og moster er begravet her. Vi har overtaget gravstedet, og der er nu sat sted på, hvor vores jordiske rester skal hvile. Som barn havde jeg et meget nært forhold til området, da jeg tilbragte alle mine ferier hos mine bedsteforældre i Frøslev, og da vi skulle giftes, følte det helt naturligt for os at vælge Bov kirke – så man kan på en måde sige, at ringen er sluttet.

Danske kirkegårde er oftest grønne parklignende steder. der både er dybt personlige rum og samtidig en park, et rekreativt område for os alle. Kirkegårde er både er tidløse og historiske. De fortæller om livets betydning, og lader dermed ikke døden få det sidste ord. Vi bliver mindet om, hvad vi har mistet, men også hvad vi fik i livet med den afdøde. Gravstedet fortæller os, at døden er et vilkår, og at livet er en gave. Men hvad betyder kirkegårdene og deres kultur for os i dag? Det vil jeg fortælle lidt om i næste nummer af kirkebladet.

Kirsten Krog / dec. 2021

Vinter på Varnæs kirkegård

Sikke en flot juletid vi fik, med sneen der indbød til udendørs leg i juledagene, mange snemænd dukkede op. Det flotteste frostvejrløst julenat, der gjorde natten magisk med masser af glimmer. Og vejene var fri, når man skulle på familiebesøg i julen. På kirkegården var alt stille og roligt, fint dækket af sne.

Vinteren på kirkegården bliver brugt på at beskære nogle af de cotenoaster hække, vi har rundt på kirkegården. Tjørnehækken ud mod marken ved den ”nye afdeling” bliver skåret helt ned, så resten af digets overflade også kan repareres. Der vil også være andre opgaver, alt efter hvordan vejret arter sig. Kirken skal også hovedrengøres, så der er nok at tage fat på.

Hvis vejret vil, begynder vi at tage gran af i marts, så gravstederne er klar til at få plantet stedmoderblomster inden påske.

Det bliver dejligt med masser af farver igen til foråret. Vi nyder, når der er lagt gran for vinteren, men også når farverne igen vender tilbage på vores kirkegård. Træer og buske springer ud, vi får frisket op på gravstederne og gør klar til foråret.

Meget afhænger af, hvor meget mandskab vi har på kirkegården. Undertegnede er forhåbentlig opereret nu og har en længere periode, hvor jeg ikke kan arbejde. Jeg glæder mig til at komme tilbage på fuldtid, når jeg er helt klar igen. Svend er stoppet for vinteren, og Kasper er derfor ene mand på kirkegården, når han ikke lige er på kursus for at lære nyt. Han afløser også i kirken, når jeg ikke er der, så der bliver nok at se til for Kasper vinteren over.

En vinterhilsen fra Else og personalet på kirkegården

Kirkebilen

Bestilles senest onsdag inden søndagens gudstjeneste og fem dage inden andre arrangementer.

Henvendelse til **Sten Kruse**, tlf. **30 96 16 06**, mail: stenvkruse@gmail.com

KONTAKT

Sognepræst: Sidsel J. Lyster tlf. 21 48 99 80
Mail: sjl@km.dk

Graver: Else Stie Kuhlmann
Stationsvej 16, Hovslund, 6230 Rødekro, tlf. 42 19 86 74

Organist: Anne-Mette Karstoft,
Adelbyer Kirchenweg 34, 24943 Flensborg,
tlf. 28 89 38 87, Mail: Amp.karstoft@googlemail.com

Menighedsrådsformand: Anne Marie Laier
Varnæsvigvej 39, 6200 Aabenraa
Tlf. 29 42 77 24, Mail: Hapa@post11.tele.dk

Kirkeværge: Rolf Thiesen, Bovrup Kirkevej 6,
tlf. 40 17 16 65, Mail: Rolfthiesen@gmail.com

Kirkegårdskontoret: tlf. 20 58 31 62
Mail: Varnaes-kirke@mail.dk

VARNÆS SOGNS KIRKEBLAD

UDGIVET AF MENIGHEDSRÅDET
REG.NR.: 8060
KONTO NR.: 1076856

REDAKTION:

Sten Kruse, Ann Nissen
Sidsel J. Lyster

Tryk: Grafisk Arbejde - www.grafisk-arbejde.dk

Find Varnæs Kirke på:

www.varnaeskirke.dk eller Varnæs Kirke

OBS: alle angivelser af datoer og arrangementer med forbehold